

"Filologiya va pedagogika"
ilmiy-metodik jurnali

Oliy attestatsiya komissiyasi
Rayosatining 2024-yil 30-noyabrda
365/5-qarori bilan
10.00.00 – Filologiya va
13.00.00 – Pedagogika fanlari
bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari
(PhD, DSc) asosiy ilmiy natijalarini
chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy
nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

2025-yil
2 (6)-son

e-ISSN 3060-4885

FILOLOGIYA VA PEDAGOGIKA

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK ELEKTRON JURNALI

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ
ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ
МИНИСТЕРСТВА ДОШКОЛЬНОГО И
ШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

ФИЛОЛОГИЯ И
ПЕДАГОГИКА

PHILOLOGY AND
PEDAGOGY

SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL
ELECTRONIC JOURNAL OF THE
MINISTRY OF PRESCHOOL AND
SCHOOL EDUCATION
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Ushbu sonda

Joy nomlarining
shakllanishida
tilshunoslikka oid
omillar

27
bet

Трансформация
фольклорных сюжетов
в романе А.Рубанова
«Финист ясный сокол»

52
bet

Margaret Etvudning
distopiya janri
taraqqiyotidagi roli

61
bet

Nofilologik yo'nalishlarda
tahsil olayotgan
talabalarning ingliz tilida
gapirish ko'nikmasini
podkastlar orqali
rivojlantirish

121
bet

M U N D A R I J A

10.00.00 – FILOLOGIYA

Elbek Jumanov. “G‘aroyib us-sig‘ar” devonidagi g‘azallarda ajdar obrazining badiiy talqinlari.....	4
Dildora Yorbulova. Cho‘lpon ijodida Navoiyga ehtirom	6
Shaxboz Mustafayev. Virtual muloqotning ijtimoiy-pragmatik jihatlar va konstitutiv belgilari	8
Sitora Suxanberdiyeva. Adabiyot darslarida “hamma ishonadigan yolg‘onlar”ga qarshi turish immunitetini shakllantirish.....	10
Рано Батырова. Специфика образа Манюни в романе Наринэ Абгарян “Манюня”	12
Лола Бекмирзаева. Единство судеб человека и природы... ..	15
Feruza Tairova. Artistic discussion: considering the term from a linguo-aesthetics perspective	17
Nilufar Zokirova. Mother. Archetypal Image in a Magical Tale	22
Nargiza Mirzaliyeva. Abdulla Qahhor va Ernest Xeminguey hikoyalari qahramonlarining o‘ziga xos jihatlar	24
Oybek Gadayev, Dilshoda Normamatova. Joy nomlarining shakllanishida tilshunoslikka oid omillar.....	27
Lobar Mardonova. Romanlar turkumida Sohibqiron shaxsi: muhit, tarbiya va buyuk shaxsning shakllanishi	30
Санобар Улиева. Роль языковых единиц в создании художественного образа.....	32
Зебинисо Райхонова. Значение устойчивых фразеологических сочетаний с гастрономическим компонентом в словаре В.И. Даля	34
Умида Гафурова. Этапы и направления развития американской литературы.....	37
Rafiqjon Zaripov. Neyrolingvistikaning fanlararo xususiyati. Miya va til o‘rtasidagi munosabatlarga oid turlicha qarashlar	40
Наталья Исмадова. Образ автора в историческом романе Еремее Парнова “Атлас Гурагона”.....	42
Нигина Худайбергенова. Константа архетипической модели в знаковом тексте, нацеленной на развитие критического мышления студентов	44
Диана Канатаева. Навои – смотрящий в вечность.....	47
Ольга Ким. Яйра Махматкулова. Лингвокультурологический подход к исследованию словообразовательных процессов.....	49
Вероника Маткурбонова. Трансформация фольклорных сюжетов в романе А.Рубанова “Финист ясный сокол”.....	52
Дилрабо Убайдова. Михаил Васильевич Ломоносов – великий русский лингвист	55
Feruzaxon Muratxodjayeva. Kognitiv tilshunoslikda antroposentrik paradigmaning ahamiyati.....	57
Oyguil Axmedova. O‘zbek xalq termalarida an‘ana va badihago‘ylik masalasi.....	59
Durdona Kadirova, Nargiza Mahmudova. Margaret Etvudning distopiya janri taraqqiyotidagi roli.....	61
Zavqiyjon Fayzullayev. Turkiy pandnomalar haqida ba‘zi mulohazalar (Asriy Tabriziyning “Pandnomayi Asriy” asari misolida).....	64
Sardor Sherkulov. Zamonaviy o‘zbek adabiyotida adabiy ta‘sir tadqiqi	67
Xurshida Nishonova. She‘riyatda poetik obraz tabiati	69
Ruxsora Imomova. Abdurauf Fitrat va Turkiyada Sarvati Funun davri adabiyoti.....	71
Feruza Ahmedova. Ingliz va o‘zbek maqollarida “matonat” tushunchasining ifodalanishi.....	76
Nigina Berdikulova. Yapon tilidagi 「二字熟語 (niji jukugo) juft iyerogliflarining leksik xususiyatlari va o‘zbek tiliga tarjima qilish muammolari.....	78
Zulayho To‘ychiyeva. Islomiy leksikografik lug‘atlar	80
Mushtariybonu Maxammadjonova. “Motam” assotsiativ maydoniga kiruvchi leksemalarning assotsiativ munosabati (O‘tkir Hoshimovning “O‘zbeklar” hikoyasi misolida)	83
Diyora Yodgorova. O‘zbek tili va arab tili fonetikasi: harflar sifati va qiyosiy tahlil.....	85
Anajon Avezova. Antroponimlarning sintaktik usulda yasalishi	87
Malika Rustamova. O‘zbek va italyan tillaridagi frazeologik birliklarning lingvistik xususiyatlari.....	89
Jamoliddin Temirov. Maxmur ijodida ishqiy mavzu tahlili.....	91
Dilorom Xamidova. Luqmon Bo‘rixon romanlarida badiiy tilning ifodalanishi.....	93

Shaxboz MUSTAFAYEV,

*O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti italyan tili tarjima nazariyasi
va amaliyoti kafedrasida o'qituvchisi, mustaqil tadqiqotchi*

VIRTUAL MULOQOTNING IJTIMOIIY-PRAGMATIK JIHATLARI VA KONSTITUTIV BELGILARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada virtual muloqotning ijtimoiy-pragmatik xususiyatlari va zamonaviy axborot-kommunikatsion jamiyatdagi o'рни keng yoritilgan. Virtual muloqot vositalarining inson hayoti va jamiyatga ta'siri, jumladan, inkulturatsiya, o'zini namoyon qilish va ijtimoiylashuv kabi jarayonlarga qo'shgan hissasi tahlil qilingan. Virtual makonning erkinlik, anonimlik va makon-zamon chegaralarining yoqligi kabi konstitutiv belgilari hamda muloqotning bag'rikenglikka asoslangan past nizolilik xususiyati virtual kommunikatsiyaning qulay va moslashuvchanligiga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: virtual muloqot, inkulturatsiya, ijtimoiylashuv, anonimlik, axborot-kommunikatsion jamiyat, konstitutiv belgi, virtual makon.

Annotation. This article explores the socio-pragmatic aspects of virtual communication and its role in modern information-communication society. It examines its impact on social processes such as inculturation, self-expression, and socialization. Special emphasis is placed on the constitutive features of the virtual environment, including freedom, anonymity, and the absence of spatial-temporal constraints, as well as the low-conflict and tolerant nature of virtual interactions.

Keywords: virtual communication, inculturation, socialization, anonymity, information-communication society, constitutive features, virtual space.

Аннотация. В статье анализируются социально-прагматические аспекты виртуальной коммуникации и её место в современном информационно-коммуникационном обществе. Рассматривается её влияние на общественные процессы, такие как инкультурация, социализация и самовыражение. Особое внимание уделено конститутивным характеристикам виртуальной среды, включая свободу, анонимность и отсутствие пространственно-временных ограничений, а также толерантности и низкому конфликтному потенциалу виртуального общения.

Ключевые слова: виртуальная коммуникация, инкультурация, социализация, анонимность, информационно-коммуникационное общество, конститутивные признаки, виртуальное пространство.

Kommunikatsiya jarayonlarini internetsiz tasavvur qilish imkonsiz bo'lib qoldi. Butun dunyo jamoatchiligi global tarmoqning inson hayotining barcha sohalarini yanada rivojlantirishdagi rolini bir xil tushunadi. Tarmoqqa kirishni to'xtatish internetga qarshi jinoyatchilarning psixologik muammolaridan tortib infratuzilma muassasalari ishida jiddiy uzilishlargacha bo'lgan jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin [1]. Virtual kommunikatsiya mezonlari quyidagicha tasniflanadi:

- **kommunikantlar soniga ko'ra:** shaxsiy kommunikatsiya (internet orqali bevosita muloqot), guruhlararo kommunikatsiya (bir guruh odamlarning muloqoti) va ommaviy kommunikatsiya (jumladan, bir foydalanuvchining noma'lum miqdordagi adresantlar bilan muloqoti);
- **nutq oqimining yo'nalishiga ko'ra:** monolog, dialog va polilog;
- **kommunikantlar turiga ko'ra:** ularning maqomi (shaxsiy yoki institutsional kommunikatsiya) va madaniy mansubligi (bir madaniyat vakillari o'rtasidagi yoki madaniyatlararo kommunikatsiya) bilan belgilanadi.

Tadqiqotchilar virtual muloqotni boshqa muloqot turlaridan farqlovchi va unga ta'sir qiluvchi quyidagi bir qator omillarni keltirib o'tishadi:

- ijtimoiy muhitning notekisligi, kommunikatsiyani ta'minlay oladigan ko'plab xizmatlarning mavjudligi;

- muloqot erkinligi illyuziyasi (ammo buni foydalanuvchilarning o'zlari qabul qilgan va

- yozilmagan qoidalar to'plami bilan tartibga solinadi, bu qoidalarni buzish ular o'rtasida nizoga olib kelishi mumkin);

- muloqotning anonimligi kommunikativ to'siqlarni yengib o'tishga, ijtimoiy masofani qisqartirishga, ishtirokchilarni erkinlashtirishga imkon beradi;

- noverbal muloqot elementlarining yoqligi internetda tilning ishlashiga sezilarli ta'sir qiladi va muloqotning hissiy tomonini almashtiradigan kompensator amaliyotlarni rivojlantiradi;

- virtual muloqotning yozma xususiyati og'zaki nutq bilan solishtirganda muloqot tezligini pasaytiradi, matnning mazmuni va hajmi esa asosan oshadi;

- virtual muloqotning bag'rikengligi va barcha ishtirokchilarning atrofida qulay virtual muhit yaratish istagi bilan bog'liq bo'lgan muloqotning past darajadagi nizoliligi yanada moslashuvchan kommunikativ strategiyalarni ishlab chiqishga olib keladi;

- to'g'ridan to'g'ri jonli aloqaning yoqligi sababli, muloqot ishtirokchilari o'rtasida kommunikativ vaziyatni yoki muloqot sherigining obrazini to'ldirish strategiyasi keng tarqalgan, bu esa butun muloqot jarayonining stereotiplashuvini sezilarli darajada kuchaytiradi [2].

Sanab o'tilgan omillar internet-kommunikatsiyasining o'ziga xos muhitini yaratadi, bu esa "XXI asrning eng

fantastik kommunikativ amaliyotlar va intilishlarni amalga oshirish imkonini beradigan eksperimental kommunikativ maydonchasiga aylangan” [3]. Ijtimoiy makonning virtualizatsiyasi muammolarini o'rganuvchi Mark Paetau kabi olimlar internetning virtual olam yoki dunyo tasviri bo'lib qolgani va u ijtimoiylik virtualizatsiya jarayonlari sodir bo'ladigan universal kommunikativ makon ekani haqida bir fikrga kelishadi. Muloqot faoliyati asosida ham ma'lum bir maqsad yotadi. Maqsad – inson amaliy faoliyatining avvaldan fikran o'ylangan natijasi. Psixologiyada maqsad shaxsiy va umumiy, yaqin va uzoq kabi turlarga ajratiladi [4]. Virtual muloqotda ham tarmoq foydalanuvchisi o'z oldiga u yoki bu maqsadni qo'yadi, buni biz virtual muloqot maqsadlari sifatida ko'rib chiqishimiz mumkin. Virtual muloqot real muloqotga xos barcha funksional maqsadlarga ega: kommunikativ, o'yin, ijtimoiy, psixoterapevtik va boshqalar. Lekin biz ham Olga Lutovina singari virtual muloqotning asosiy maqsadlari sifatida uchlamchi ijtimoiylashuv, tarmoq madaniyatiga singdirish (inkulturatsiya), o'zini namoyon etish va ko'ngil ochishni ajratib ko'rsatamiz [5: 476].

Virtual diskursning asosiy maqsadlarini ajratib ko'rsatishda, birinchi navbatda, ijtimoiylashuv haqida gapirish kerak, chunki internet foydalanuvchisi avval unga noma'lum bo'lgan yangi sotsiomadaniy muhitga tushadi va unda boshqa foydalanuvchilar bilan munosib o'zaro ta'sir etishni bilishi kerak.

Inkulturatsiya butun hayot davomida davom etadigan an'ana, odat, qadriyat va milliy madaniyatning normalarini o'zlashtirish, madaniyatni bir avlodidan ikkinchi avlodga

o'rgatish va o'tkazish jarayonini anglatadi [6: 671]. Internetga kirgan tarmoq foydalanuvchisi o'sha yerda aks etgan madaniyatni topadi va uning bir qismiga mustaqil ravishda qo'shiladi.

Qadriyatlar dunyoqarashni shakllantirishda asosiy kategoriya hisoblanadi. Qadriyatlarining konfiguratsiyasi ma'lum bir jamoaning madaniy tipini belgilaydi. Virtual dunyo yangi ijtimoiy-madaniy muhit bo'lib, o'ziga xos qadriyatlar majmuasi bilan ajralib turadi. Albatta, bu ijtimoiy-madaniy muhitni an'anaviy ijtimoiy munosabatlar va tajribadan mutlaqo mustaqil deb hisoblash imkonsizdir, ammo shu bilan birga, uning ma'lum darajada avtonom ekanini inkor qilish ham qiyin. Qadriyatlar – atrof-muhitdagi obyektlarning inson yoki jamiyat uchun ijobiy yoki salbiy ahamiyatini aniqlaydigan maxsus ijtimoiy belgilar.

Maqola virtual muloqotning ijtimoiy-pragmatik jihatlari, konstitutiv belgilari hamda uning zamonaviy axborot-kommunikatsion jamiyatdagi o'rne haqidagi tahlilni o'z ichiga oldi. Shuningdek, unda virtual muloqot vositalarining ijtimoiy ta'siri, ya'ni odamlarning jamiyatdagi roli va munosabatlarini qayta ko'rib chiqishga olib kelgani qayd etildi. Xulosa qilib aytganda, virtual muloqotning zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati yoritilib, uni ijtimoiy va kommunikativ jarayonlarni yangi bosqichga olib chiqadigan o'ziga xos kommunikativ makon sifatida tahlil qilindi. Bu yangi muloqot shakli insoniyat hayotining barcha sohalariga ta'sir ko'rsatib, global tarmoqning kommunikatsiya va madaniyati o'zaro bog'liqligini mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Nuwer R. What if the internet stopped working for a day? <https://www.bbc.com/future/article/20170207-what-if-the-internet-stopped-for-a-day>.
2. Одинцова М.С., Антонова Н.В. Особенности идентичности людей, активно общающихся в сети Интернет. Журнал практического психолога, 2010, №4. С. 37-58.
3. Горошко Е.И. Современная интернет-коммуникация: структура и основные параметры. Интернет-коммуникация как новая речевая формация / Науч. ред. Т.Н.Колокольцева, О.В.Лутовинова. – Москва, 2016. С. 9-53.
4. G'oziyev E.G. Sotsial psixologiya. – Toshkent, 2012.
5. Лутовинова О.В. Лингвокультурологические характеристики виртуального дискурса. – Волгоград, 2009.
6. Кравченко А.И. Культурология: словарь. – Москва, 2000.